

היום נלמד בעזרת ה':

זבחים דף ג

(בעמ' הקודם)

אלא מהא, יתר על כן וכו': אלא אולי נוכיח זאת מהמשנה שם במס' גיטין - אדם שכתב גט כדי לגרש את אשתו, והתחרט ולא גירש אותה בו, ופגש אותו אחד מתושבי עירו ואמר לו 'תן לי את הגט, שהרי שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך', פסול לגרש בו. ע"כ המשנה שם. נמצא שגט שנכתב 'סתם' פסול, שהרי הגט הזה נכתב לשם 'כריתות' (= שהראשון כתב אותו כדי לגרש בו), ומדוע השני לא יכול לגרש בו? אלא בהכרח שכיון שהוא נכתב 'סתם' (= כלפי השני) לכן פסול לגרש בו.

דחיית ההוכחה: דילמא שאני התם דאינתיק ליה לשם גירושין דההוא: יתכן שהוא פסול בגלל שהוא לא גט שנכתב 'סתם' אלא ממש נכתב 'שלא לשמה', כיון שהוא התייחד לשם גירושין של הזוג הראשון בלבד ולא לשאר הזוגות שבעולם, ולכן השני פסול לגרש בו, אבל גט שנכתב 'סתם' כשר.

אלא מהא: אלא אולי נוכיח זאת מהמשנה שם במס' גיטין - אדם שהיו לי שתי נשים בשם 'לאה', אם כתב גט לגרש בו את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה למרות שיש לה את אותו שם. ע"כ המשנה שם. נמצא שגט שנכתב 'סתם' פסול, שהרי אותו אדם שכתב לגרש בו את הגדולה רוצה לגרש בו את הקטנה, ומדוע פסול לגרש בו את הקטנה? אלא בהכרח שכיון שהוא נכתב 'סתם' (= כלפי הקטנה) לכן פסול לגרש בו.

דחיית ההוכחה: דילמא שאני התם דאינתיק ליה לשם גירושין דההיא: יתכן שהוא פסול בגלל שהוא לא גט שנכתב 'סתם' אלא ממש נכתב 'שלא לשמה', כיון שהוא התייחד לשם גירושין של הגדולה בלבד, ולכן פסול לגרש בו את הקטנה, אבל גט שנכתב 'סתם' כשר.

אלא מהא יתר על כן וכו': אלא אולי נוכיח זאת מהמשנה שם במס' גיטין - אדם שהיו לי שתי נשים בשם 'לאה', ואמר לסופר 'כתוב גט לאחת מנשותי ואיזה מהן שארצה אגרש', פסול לגרש בו. ע"כ המשנה שם. נמצא שגט שנכתב 'סתם' פסול.

דחיית ההוכחה: דילמא שאני התם דאין ברירה: כלומר שמא בשעה שהסופר כתב את הגט לא היה בדעתו של הבעל לגרש את זו, והגט כבר התייחד לשם האשה השניה, וכיון ש'אין ברירה' הרי שאנו לא אומרים שכעת התברר למפרע שהוא התכוון לזו, וא"כ אין זה גט שנכתב 'סתם' אלא הוא נכתב לשם האשה השניה ולכן פסול, אבל גט שנכתב 'סתם' כשר.

אלא מהא: אלא רבא למד זאת מהמשנה במס' גיטין - הכותב טפסי גיטין שיהיו מזומנים לו לשעת הצורך, צריך להשאיר ריק את מקום שם האיש ושם האשה ומקום העדים ומקום הזמן, ואמר רב יהודה אמר שמואל שצריך גם להשאיר ריק את המקום בו כותבים 'הרי את מותרת לכל אדם', כיון שזהו עיקר גופו של הגט. ע"כ המשנה שם. ומכאן מוכח שגט שנכתב 'סתם' פסול, שהרי הגט הזה נכתב לשם 'כריתות' שיהיה מזומן לו כשיצטרך, ובכל זאת עליו להשאיר ריק את שם האיש והאשה ו'הרי את מותרת לכל אדם', כיון שאם יכתוב זאת הגט יהיה פסול משום שהוא נכתב 'סתם'.

*

תו רמי מילתא אחריתי: כלומר המשיך רבינא ואמר לרב פפא (לעיל ב:) שרבא הקשה עוד קושיא אחרת -

מי אמר רב יהודה אמר רב: לקמן (מו:) נלמד שרב יהודה אמר בשם רב, בהמת קרבן חטאת ששחטה לשם קרבן עולה פסולה, אבל אם שחטה לשם חולין (= שחיטה רגילה שאינה קרבן) כשרה.

אלמא דמינה מחריב בה, מדייק רבא שמשמע שרב סובר ש'מינה מחריב בה', כלומר דבר שהוא מינו מועיל לעקור את שמו, ולכן אם שחט חטאת לשם עולה הדבר מועיל לעקור את שם הקרבן מחטאת והוא פסול, כיון שגם עולה היא מין חטאת, ששניהם 'קדשים'.

דלאו מינה לא מחריב בה: אבל 'דלאו מינה לא מחריב בה', כלומר דבר שהוא אינו מינו לא מועיל לעקור את שמו, ולכן אם שחט חטאת לשם חולין הדבר לא מועיל לעקור את שם הקרבן מחטאת והוא כשר, כיון שחולין אינו מין 'קדשים'.

ע"כ מדייק רבא מדברי רב. כעת הוא מקשה על כך:

ורמינהי: והרי למדנו במס' גיטין - גט שנכתב שלא לשם אשה זו, פסול מלגרש אותה בו, ואפילו אם הוא נכתב לשם אשה גויה שאינה בת גירושין פסול מלגרש בו. נמצא שאפילו 'לאו מינה מחריב בה', שהרי גויה אינה שייכת בדיון גירושין כלל, ובכל זאת אם הגט נכתב עבורה הוא פסול לגרש בו בת ישראל שהיא 'אינה בת מינה' של הגויה. וזה שלא כדברי רב!

ושני: ותירץ רבא: באמת 'דלאו מינה לא מחריב בה' כדברי רב, אלא שלגבי גט גם אם תוציא מכאן את העובדה שהיא גויה הגט פסול, כיון שהוא נכתב שלא לשם האשה היהודייה הזאת, וא"כ הוא גט שנכתב 'סתם' והוא פסול, אבל כאן לגבי קרבן שחטו לשם חולין אנו מוציאים מכאן את ה'חולין' כיון שהוא לא מינו ולא מחריב בו (ואינו יכול לחול על הקרבן שם 'חולין'), ונמצא שהוא שחטו 'סתם', ולמדנו לעיל שקרבן שנשחט 'סתם' כשר.

ורמא מילתא אחריתי: רבא הקשה עוד קושיא על 'אמר רב יהודה אמר רב' לקמן (מו:): -

מי אמר רב יהודה אמר רב חטאת ששחטה לשם עולה פסולה שחטה לשם חולין כשירה, אלמא דמינה מחריב בה דלא מינה לא מחריב בה, והתניא: והרי למדנו בבבביתא - נאמר בתורה "וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בָּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֵתוֹ תִּשְׁבְּרוּ", כלומר שרץ מת שנפל לתוך אוויר כְּלֵי-חָרֶס, כל האוכלין והמשקין שבתוך הכלי-חרס נטמאו, ואפילו אם השרץ לא נגע בהם הם טמאים כיון שהם היו עם השרץ בתוך אוויר הכלי-חרס. והכלי-חרס יישבר כיון שאין לְכְלֵי-חָרֶס טהרה במקווה.

ודרשו חכמים מהפסוק הנ"ל 'תּוֹכוֹ וְלֹא תוֹךְ תּוֹכוֹ', דהיינו שרק מה שבתוך הכלי-חרס נטמא, ולא מה שבתוך תוכו, כגון כלי-חרס המונח בתוך תנור מחרס (= בזמנם התנורים היו עשויים מחרס, ופי התנור היה למעלה), ופי הכלי-חרס יותר גבוה מהתנור,

ובתוך הכלי-חרס יש אוכלין ומשקין, ונפל שרץ לתוך התנור, האוכלין והמשקין שבתוך הכלי-חרס טהורים, כיון שהם לא נמצאים יחד עם השרץ בתוך הכלי-חרס אלא 'בתוך תוכו' (= הם בתוך הכלי-חרס שנמצא בתוך התנור ששם השרץ).

ואפילו כלי שטף מציל, כלומר לא רק במקרה שהאוכלין ומשקין נמצאים בתוך כלי-חרס המונח בתנור הם טהורים, אלא אפילו אם הם נמצאים בתוך כלי-שטף (= כלי מתכת או עץ, והם נקראים כך כיון שיש להם טהרה במקווה) שהוא נטמא מגבו

(= כלומר כלי-חרס לא נטמא אם נגעה טומאה בכלי מבחוץ, אבל כלי-שטף נטמאים אם נגעה טומאה בכלי מבחוץ) האוכלין והמשקין שבתוכו טהורים כיון שהם ב'תוך תוכו'. ע"כ הברייתא.

ומכאן קשה על דברי רב, שהרי הברייתא אמרה שאפילו כלי-שטף מציל על מה שבתוכו מלהיטמא, נמצא שאפילו 'לאו מינה מחריב בה', כלומר שכלי-שטף שאינו ממין התנור (= שהתנור מחרס והוא ממתכת או עץ) חוצץ בפני הטומאה ומבטל מהתנור את שם 'תוכו', וא"כ קשה שגם כאן נאמר 'לאו מינה מחריב בה' ויחול שם 'חולין' על הקרבן והוא ייפסל.

ושני: ותירץ רבא: באמת 'דלאו מינה לא מחריב בה' כדברי רב, אלא שכלי-שטף לגבי כלי-חרס נחשב לאותו מין, כיון ששניהם כלים, אבל חולין לגבי קדשים שאינו נחשב לאותו מין הרי הוא דומה למחיצה שבתוך תנור והשרץ בצד אחד והאוכלין בצד השני, שהמחיצה אינה חוצצת בין השרץ לאוכלין והם נטמאים, וכשם שהמחיצה לא מועילה לאוכלין והמשקין כיון שאינה ממין התנור, כך חולין לא מועילים כלום לקדשים (= לא עוקרים את שמם) כיון שאינם ממין קדשים.

דתנן: וכפי שלמדנו במשנה במס' כלים - תנור שעשה בו מחיצה בנסרים או ביריעות וחילקו לשנים, ונמצא שרץ בצד אחד, גם האוכלין שבצד השני נטמאים, כיון שהמחיצה אינה ממין התנור ואינה 'מחריבה' את התנור לעשותו כשני תנורים נפרדים, אלא הכל נחשב לתנור אחד ולכן גם מה שמעבר למחיצה טמא.

המשך המשנה שם:

כוורת שהיא פחותה: כוורת שנקרעה כבר אינה נחשבת ל'לכלי', ואפילו אם סתמו את החור בקש עדיין אינה נחשבת ל'לכלי', אם היא תלויה לתוך אוויר התנור ויש שרץ בתוכה, התנור טמא, כיון שהכוורת אינה 'כלי' ולכן לא חוצצת בפני השרץ.

ואם יש שרץ בתנור, אוכלין שבתוכה טמאים, שכיון שהיא פחותה אינה כלי, ולכן אינה מצילה את האוכלין שבתוכה מלהיטמא, אלא היא כמו סתם מחיצה שבתנור שאינה חוצצת בפני הטומאה. וזה ממש כפי שאמרנו 'דלאו מינה לא מחריב בה', שהכוורת דינה כמחיצה שאינה ממין התנור ולכן היא לא מבטלת את שם 'תוכו' ממנו (= וכשהיא תלויה באוויר התנור אינה חוצצת בפני הטומאה אלא כאילו האוכלין בתוך התנור).

ורבי אליעזר מטהר את האוכלין שבתוך הכוורת.

רבי אליעזר מבאר את טעמו:

אמר רבי אליעזר: הרי אם יש מת בתוך בית, ויש מחיצה שחוצצת בין המת לאוכלין, האוכלין נחשבים שהם נמצאים במקום אחר והם טהורים (= ללא המחיצה כל מה שבתוך הבית נטמא באהל המת). ואם מחיצה מועילה לטומאת מת החמור, קל וחומר שהכוורת תציל את האוכלין שבתוכה מלהיטמא בטומאת שרץ הקל.

אמרו לו חכמים לרבי אליעזר לא! אם הציל במת חמור שכן חלקה באהל חולקין אוהלין, תציל בכלי חרש הקל שאין חלקה באהל חולקין אוהלין! כלומר נאמר לגבי טומאת מת "וְכֵן אֲשֶׁר בְּאֵהֶל יִטְמָא", והאוכלין שמעבר למחיצה אינם באותו 'אהל' של המת, שכיון שדרך בני אדם לחלק את האהלים במחיצה לכן מעבר למחיצה נחשב לאהל אחר, אבל אין דרך בני אדם לחלק כלי-חרס במחיצה, ולכן הכל נחשב כ'תוך' אחד.

שאלה: התינה לרבנן, לרבי אליעזר מאי איכא למימר: אמנם לרבנן הסוברים שמחיצה לא חוצצת בכלי חרס מובנים דברי רב שאמר 'דלאו מינה לא מחריב בה' (= כשם שהמחיצה אינה מחלקת את הכלי-חרס לשנים כיון שהיא לא ממין הכלי-חרס, כך שחיטה לשם חולין לא 'מחריבה' את שם קדשים מהקרבן), אבל לרבי אליעזר הסובר שמחיצה כן מחלקת את התנור לשנים, הרי שלדעתו גם דלאו מינה מחריב בה, וא"כ האם דברי רב תלויים במחלוקת תנאים?

תשובה: ר' אליעזר קל וחומר קאמר: באמת רבי אליעזר סובר כמו רב ש'לאו מינה לא מחריב בה', וגם הוא מודה לגבי קדשים ששחיטה לשם חולין לא 'מחריבה' את שם קדשים מהקרבת, אלא שלגבי מחיצה הוא לומד בקל וחומר שכיון שבמת החמור היא חוצצת קל וחומר שהיא תחצוץ בטומאת שרץ הקל.

קושיא: אי הכי התם נמי לימא קל וחומר: א"כ שרבי אליעזר יעשה קלו וחומר גם לגבי קדשים, שאם 'קדשים מחללין קדשים, חולין לא כל שכן', כלומר שאם הוא שחט חטאת לשם עולה מועילה מחשבתו לחלל את הקרבן והוא נפסל למרות ששניהם קדשים, קל וחומר שאם שחט קדשים לשם חולין מועילה מחשבתו לחלל את הקרבן והוא פסול, ומדוע גם הוא מודה שהקרבת כשר?

מחמת הקושיא הגמ' מסבירה את דברי רב (- 'חטאת ששחטה לשם עולה פסולה שחטה לשם חולין כשירה') באופן אחר:

אלא טעמא דרב כרבי אַלְעָזֶר: נאמר בתורה "וְלֹא יַחַלְלוּ אֶת קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת אֲשֶׁר יִרְיָמוּ לַיהוָה", דהיינו גזירת הכתוב היא שרק קדשים יכולים לחלל קדשים, ואין חולין יכולים לחלל קדשים.

נמצא שדברי רב מתאימים גם לשיטת רבי אליעזר, כיון שזו גזירת הכתוב.

קושיא: אלמא אתא קרא אפקיה מקל וחומר: כלומר, הרי שאלנו מקודם מדוע רבי אליעזר לא עושה את הקל וחומר גם לגבי קדשים, ואמרנו שרב למד זאת מפסוק, נמצא שהפסוק הפקיע את הקל וחומר של רבי אליעזר, א"כ קשה שהכא נמי לייתי "תוכו" לפקיה מק"ו! כלומר שכמו כן גם לגבי מחיצה בתנור יבוא הפסוק שדרשנו לעיל "וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ אֲשֶׁר יַפְלֵ מֵהֶם אֶל תּוֹכּוֹ...". ויפקיע את הקל וחומר של רבי אליעזר!

הרחבת הביאור: רבי אליעזר למד לעיל בקל וחומר, שאם מחיצה חוצצת במת החמור קל וחומר שהיא תחצוץ בטומאת שרץ הקל, ולכן מחיצה מועילה לחלק את התנור לשנים. א"כ לא מובן מדוע אנו צריכים מיעוט מיוחד "תוכו ולא תוך תוכו" ללמדנו שהאוכלין שבתוך הכלי לא נטמאים מהשרץ שבתנור? והרי מחיצת הכלי חוצצת! אלא בהכרח שמחיצת הכלי אינה חוצצת, ולכן צריך לימוד מיוחד של 'תוכו ולא תוך תוכו' שרק 'תוך' הכלי נטמא ולא 'תוך תוכו'. וא"כ קשה איך רבי

אליעזר למד בקל וחומר שמחיצה חוצצת בלי חרס, והרי מהפסוק "תוכו" ולא תוך תוכו אנו רואים שמחיצה לא חוצצת בכלי חרס.

תירוץ: האי "תוכו" מיבעי ליה לאוכלין שגיבולן בטיט והכניסן לאויר תנור: רבי אליעזר לא לומד מ"תוכו" את הלימוד של "תוכו ולא תוך תוכו", אלא הוא לומד מ"תוכו" שאוכלין שגיבול אותם בטיט מסביב, וכעת השרץ לא יכול לגעת בהם מחמת הטיט שסביבם, והכניס את האוכלין הנ"ל לאויר התנור שהם נטמאים מאויר התנור, שהיה מקום לחשוב שהואיל והשרץ לא יכול לגעת בהם לכן הם לא נטמאים מאויר התנור, לכך נאמר "תוכו" ולא תוך תוכו שרק אם האוכלין נמצאים בתוך כלי שבתוך התנור אז הם טהורים מחמת שהם ב"תוך תוכו" של התנור, אבל אם הם מגובלים בטיט הם טמאים, כיון שהטיט אינו מינו של הכלי והוא לא 'מחריב' אותו לבטל שם "תוכו" ממנו.

וכיון שסובר רבי אליעזר ש"תוכו" נדרש לדין זה, לפיכך אינו מיותר להפקיע את הקל וחומר, ולכן דעתו שמועילה מחיצה להציל מטומאה בכלי חרס, ו'מחריבה' בו אפילו שהיא אינה ממינו, וחוצצת בין השרץ ובין האוכלין, ומקורו הוא מקל וחומר ממחיצה המצלת באהל המת.

ורבנן, הנך לא צריכי קרא: לא צריך פסוק ללמדנו שאוכלין שגיבולן בטיט נטמאים, שהרי הטיט מועיל להם רק לגבי נגיעת שרץ בהם, אבל אין שום סברא לומר שהם לא ייטמאו מאויר התנור, שהרי עצם הימצאותם באויר התנור יחד עם השרץ מטמאה אותם, ואין זה משנה אם הם מגובלים בטיט או לא, ולכן "תוכו" מיותר ללמדנו 'תוכו ולא תוך תוכו' (- שכלי שנמצא בתוך התנור מציל על האוכלין שבתוכו מלהיטמא) אבל מחיצה לא מצילה כיון שהיא אינה ממיין הכלי ולא 'מחריבה' בו.

*

רב יוסף בר אמי רמי 'שינוי קודש' א'שינוי בעלים' ומשני: רב יוסף בר אמי הקשה מדין 'שינוי קודש' (כלומר השוחט קרבן לשם קרבן אחר, כגון השוחט חטאת לשם קרבן עולה) על דין 'שינוי בעלים' (כלומר השוחט קרבן של אדם אחד לשם אדם אחר), ותירץ את הקושיא. כדלהלן.

מי אמר רב חטאת וכו': רב אמר שהשוחט קרבן חטאת שבא על עבירה אחת, לשם עבירה אחרת שגם חייבים עליה חטאת (כגון השוחט חטאת על אכילת חלב לשם חטאת על אכילת דם), הקרבן כשר. אבל אם שחט אותו לשם קרבן עולה, הקרבן פסול. מוכח 'דלאו מינה מחריב בה, דמינה לא מחריב בה'. כלומר כוונה לשם מין אחר של קרבן מקלקלת, אבל כוונה לשם קרבן אחר שהוא מאותו המין אינה מקלקלת.

והאמר רב חטאת ששחטה: אך הרי רב אמר במקום אחר לא כך. השוחט חטאת של ראובן לשם שמעון, אם שמעון חייב גם הוא בחטאת, הקרבן פסול. אבל אם שמעון חייב עולה, הקרבן כשר. מוכח להיפך 'דבר מינה מחריב בה דלאו מינה לא מחריב בה' כלומר כוונה לשם דבר אחר שהוא מאותו המין של הקרבן מלקלקלת, ואילו כוונה לשם דבר שהוא ממין אחר אינה מקלקלת!

ומשני: ורב יוסף בר אמי מתרץ. הדין של 'שינוי קודש' נלמד מהפסוק "ושחט אותה לחטאת" דהיינו שהשחיטה של הקרבן צריכה להיות לשם אותו קרבן. ולכן אם הוא התכוין לסוג אחר של חטאת, כשר, מכיון שבסופו של דבר הוא התכוון לאותו מין, כי שניהם חטאת. אבל הדין של 'שינוי בעלים' נלמד מהפסוק "וכיפר עליו" דהיינו יש לחשוב דוקא על הבעלים ולא על חבירו. ואם כן חבירו צריך להיות דומה לו, דהיינו שיהיה מחוייב באותו קרבן כמותו, ורק אז אם יחשוב על חבירו הקרבן יפסל. אבל אם חבירו מחוייב בקרבן אחר ויחשוב על חבירו, אין זה פוסל את הקרבן.

*

רב חביבא רמי 'שינוי בעלים' א'תוך תוכו', ומשני: רב חביבא הקשה מדין 'שינוי בעלים' על דין 'תוך תוכו' (שבטומאת כלי חרס), ותירץ. כדלהלן.

ומי אמר רב חטאת ששחטה: רב אמר כנ"ל. (השוחט חטאת של ראובן לשם שמעון, אם שמעון חייב גם הוא בחטאת, הקרבן פסול, אבל אם שמעון חייב עולה הקרבן כשר. מוכח 'דמינה מחריב בה, לאו מינה לא מחריב בה'. כלומר כוונה לשם דבר אחר שהוא מאותו המין של הקרבן, מקלקלת. ואילו כוונה לשם דבר שהוא ממין אחר, אינה מקלקלת!). וקשה על כך מהברייתא להלן.

והתניא 'תוכו' ולא תוך תוכו אפילו כלי שטף מציל: נאמר בכלי חרס "תוכו" ללמד שדוקא מה שבתוך הכלי חרס נטמא מהאוויר (אם נכנס שרץ תלוי לאויר הכלי), ולא מה שבתוך כלי הנמצא בתוך הכלי חרס שהפה שלו גבוה משפת הכלי הראשון. ואפילו אם הכלי הפנימי הוא 'כלי שטף' (= כלי עץ או כלי מתכת שכן נטמא מגבו). מוכח שגם כלי פנימי שאינו מהמין של הכלי החיצוני (דהיינו כלי שטף) גם כן מקלקל את האפשרות להטמא. (במילים אחרות - למרות שהוא לאו מינה הוא כן מחריב בה!).

ומשני: ורב חביבא מתרץ. נאמר פעמיים "תוכו", ובכל פעם היה אפשר לכתוב רק "תוך", ולכן אנו מחשיבים זאת כאילו כתוב פעמיים "תוך". נמצא שיש לנו סך הכל ארבעה "תוך". הראשון נצרך 'לגופו' = ללמד שהמאכל שבתוך הכלי חרס נטמא מהאוויר שבכלי. השני 'לגזירה שוה' = ששרץ מטמא את הכלי עצמו אפילו אם לא נגע בו. השלישי 'תוכו של זה ולא תוכו של אחר' = ללמד שכלי שטף אינו נטמא מהאוויר שלו (אם נכנס שרץ לתוך האוויר של הכלי) אלא רק על ידי מגע. והרביעי 'תוכו ולא תוך תוכו', ועיקר החידוש שאפילו כלי שטף אינו נטמא וכו"ל. ואם כן יש לנו פסוק מיוחד המלמד שאפילו 'שהוא לאו מינו הוא מחריב בו'.